

Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv, *Z Matką Pana w Kazachstanie*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2019, ss. 313.

Maryja jako Matka Kościoła i Królowa Pokoju przez wieki odbiera należną Jej cześć od wierzących w Chrystusa rozsianych po całym globie. Charakterystycznym elementem szerzenia kultu Matki Bożej jest rozbudowana duchowość i pobożność maryjna, z której słynie Polska. Mariologiczny charakter pastoralnej praktyki wyciska trwale piętno również na uprawianej w naszym kraju teologii. Jednym z szeroko znanych i cenionych przedstawicieli maryjnego nurtu naukowego jest ojciec Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv. Mimo wielu działań dydaktycznych i teoretycznych pozostaje on przede wszystkim praktykiem, z realizmem podchodzącym do zadań duszpasterskich wynikłych z przyjętego powołania.

Niniejsza monografia to owoc podróży do Kazachstanu o. Napiórkowskiego, gdzie wygłosił on liczne kazania i zorganizował konferencje poruszające przede wszystkim problematykę praktykowania maryjności. Książka została także uzupełniona o elementy pogłębiające zagadnienia mariologiczne i pozwalające spojrzeć na omawianą tematykę w szerszym świetle.

Recenzowana praca reprezentuje styl teoretyczno-badawczy, zaś jej strukturę odznacza szerokie ujęcie podejmowanej tematyki. Należy uznać, że omawiana monografia ma charakter homogeniczny, gdyż jej podstawowym filarem jest wspomniany wyżej aspekt mariologiczny. Przyjętą metodologię winno się uznać za właściwą i niebudzącą wątpliwości, wypełniającą w efektywny sposób podjęte wątki. Obszerność poruszanych treści umożliwia spojrzenie na problematykę książki z wielu perspektyw, tym samym pozwala na stwierdzenie, że merytoryczna jakość recenzowanej

monografii przedstawia wysoki poziom i mimo objętości uniwersum, nie generuje żadnej istotnej przyczyny, mogącej być podłożem dla większej krytyki.

Układ książki można określić jako precyzyjny – uzasadnieniem dla tego przymiotu jest wzorcowo opracowany pod względem konstrukcyjnym podział książki, uwzględniający trzy główne filary, stanowiące odrębne części publikacji: *homilie*, *konferencje* i *rozmowy*.

Monografię rozpoczyna słowo od autora, wprowadzające w specyfikę całej monografii (s. 5–6). Część *Homilie* została umieszczona w pierwszym fragmencie publikacji (s. 9–23), zaś zaraz po niej zlokalizowano część *Konferencje* (s. 27–229). Kolejno umiejscowiono ostatni z głównych elementów omawianej pozycji, który zatytułowano *Rozmowy* (s. 231–287). Całość zamyka fragment nazwany *Zamiast zakończenia*, opisujący osobiste wspomnienie autora dotyczące jednego z najważniejszych doświadczeń spośród dni jego kapłańskiej posługi (s. 290–291). W dalszej kolejności umieszczono obszerny dodatek (s. 291–306), obejmujący wykaz skrótów (s. 293–294), indeks biblijny (s. 295–296), indeks osobowy (s. 297–302) oraz indeks geograficzny (s. 303–306). Zawarte w dodatku elementy publikacji znacznie ułatwiają potencjalną kwerendę oraz samą lekturę książki, poświadczają przy tym wysoką jakość pracy oraz dowodzą o właściwym i wyrobionym warsztacie naukowym samego autora. Zamknięcie całej publikacji stanowi przejrzysty i jednocześnie szczegółowy spis treści (s. 307–313).

Rozdział pierwszy w części *Homilie* podejmuje problematykę Roku Maryi w Kazachstanie. Niniejszy tekst to zapis homilii wygłoszonej przez autora w katedrze w Astanie. W przywołanym fragmencie wskazano przede wszystkim znaczenie Słowa Bożego oraz doświadczenia poszczególnych kościołów partykularnych, ukazując zwłaszcza eksperiencję wspólnot w Polsce, w Niemczech oraz na Ukrainie.

Drugi rozdział pierwszej części pracy charakteryzuje problematykę podziałów i jedności w Kościele Powszechnym. Tak jak wcześniej przywołany rozdział pierwszy, jest to zapis treści homilii wygłoszonej w astańskiej katedrze.

W rozdziale trzeci autor rozważa znaczenie ewangelizacji. Wobec wyzwań współczesności zdominowanej przez moralny relatywizm i postępującą sekularyzację społeczeństw oraz poszczególnych jednostek, ewangelizacja wydaje się priorytetem działań pastoralnych wspólnot kościelnych i duszpasterzy.

Pierwszy rozdział drugiej części pracy nazwany *Konferencje* ilustruje negatywne i wadliwe działania duszpasterskie wynikające z płaszczyzny mariologicznej. Autor wskazuje w nim, jak nie nauczać o Matce Bożej, mówiąc o „grzechach głównych” maryjnego przepowiadania. Przede wszyst-

kim rozważa znaczenia Pana Boga i roli Maryi, czynienie Boga na obraz i podobieństwo, a także wypieranie w nauczaniu Ducha Świętego i zastępowanie Go Matką Jezusa Chrystusa, którą niekiedy ukazuje się jako większą i wspanialszą niż w rzeczywistości. W tym fragmencie szczególnie istotne jest spostrzeżenie autora dotyczące swoistej amputacji Jezusa z wizerunku jasnogórskiego, Chrystus bowiem często bywa pomijany podczas religijnych uroczystości i peregrynacji, zaś w ostatnich latach pojawiła się ikona z samym tylko obliczem Matki Bożej Częstochowskiej, wychodząca z ram od wieków znanej i uznanej roli hodegetrii, podjęta, a popularyzowana przez liczne autorytety. Autor dokonał w ten sposób celnego porównania do wyjęcia maryjności z mariologii i wyizolowania jej z chrystologii oraz pozostałych gałęzi teologicznych.

Drugi rozdział zawarty w drugiej części monografii ukazuje stanowisko Soboru Watykańskiego II. Wskazano przede wszystkim na soborową odnowę mariologii oraz jej rolę. Podkreślono również znacznie Maryi jako postaci historiozbowczej, odgrywającej konkretną rolę w dziejach rodzaju ludzkiego.

Rozdział trzeci w całości poświęcono przesłaniu papieża Pawła VI. Autor oparł się na adhortacji Ojca Świętego *Signum Magnum* oraz ukazał ważny, mariologiczny dorobek papieża Montiniego.

Czwarty rozdział stanowi kontynuację poprzedniego i rozwija wątek nauczania Pawła VI, tym razem w oparciu o adhortację *Marialis Cultus*. W tej części pracy podjęto rozważanie nad potrzebą odnowy kultu maryjnego oraz na teologicznych zasadach winnych charakteryzować zdrowy kult maryjny. Kolejno podjęto zagadnienie niewłaściwości oraz błędów, które wkradły się do omawianego kultu. Następnie podkreślono znaczenie religijności maryjnej oraz jej adresatów kultu Matki Bożej.

W rozdziale piątym autor podjął analizę maryjnego nauczania papieża Jana Pawła II, przede wszystkim encykliki *Redemptoris Mater*. Autor wychodzi od ogólnej charakterystyki, aby dalej przejść do wybranych zagadnień, omawiając przede wszystkim metodologię encykliki i jej kluczowe przesłanie.

W rozdziale szóstym autor kontynuuje rozważanie nad mariologicznym wkładem Papieża Polaka w teologię. Przede wszystkim dominuje rozważanie papieskiej wypowiedzi, zawierającej prowokacyjne zdanie *Per Iesum ad Mariam*. Autor ukazał rolę Jana Pawła II w kształtowaniu się właściwej pobożności maryjnej oraz zakorzenianiu mariologii w chrystologii i całej dziedzinie teologii, widząc w słowach Ojca Świętego nie tylko chwytliwe hasło, ale także programową ideę, którą należy podjąć i przyjąć.

W rozdziale siódmym autor podjął próbę charakterystyki pobożności maryjnej. Wskazał na podział i specyfikę praktyk w kościołach prawo-

sławnych, jak również w anglikańskich i protestanckich, a także w eklezjastycznych środowiskach ewangelickich oraz w samym Kościele katolickim.

W rozdziale ósmym drugiej części pracy została podjęta problematyka zawierzenia rozumianego jako konsekracja. Ojciec Napiórkowski nakreśla znaczenie zawierzenia chrześcijanina, a także dokonuje wyjaśnienia teologicznego sensu konsekracji. Na podstawie adhortacji papieskiej *Vita Consecrata* podjęto także analizę konsekracji w jej liturgicznym obrzędzie wobec poszczególnych stanów, m.in. dziewic konsekrowanych, biskupów, kapłanów i diakonów.

Rozdział dziewiąty zawiera istotne elementy historyczne, które w zestawieniu z mariologią, poszerzają perspektywę czytelnika i nadają całej monografii dodatkowego kolorytu. Autor zaprasza na swoistą pielgrzymkę po znanych i kluczowych aktach zawierzenia Matce Bożej, pokrótce je charakteryzując.

Dziesiąty rozdział drugiej części pracy rozwija niejako wątek podjęty w rozdziale ósmym, mianowicie w oparciu o adhortację *Vita Consecrata*, autor podejmuje jedenaście tez charakteryzujących duchową specyfikę oraz funkcjonowanie osób życia konsekrowanego. Rozdział ten wpisuje się w teologię duchowości, nakreślając także pastoralny charakter formacji duchowieństwa i członków zgromadzeń zakonnych, może tym samym stanowić wyznacznik w podejmowanych działaniach pogłębiających i doskonalących życie wewnętrzne wyżej przywołanych osób.

Rozdział jedenasty jest poświęcony ukazaniu Maryi jako Pierwszej Chrześcijanki. Autor nakreśla nadzwyczajną rolę Matki Bożej, która wskazuje przez swoją osobę na Trójcę Przenajświętszą oraz pojedynczo na każdą z Osób Boskich. W dalszej części rozdziału przedłożono także praktyczne wskazania służące wewnętrznemu rozwojowi wierzących, którzy chcą w życiu naśladować Matkę Zbawiciela.

W dwunastym rozdziale autor charakteryzuje obszernie rolę Matki Bożej w duchowości chrześcijańskiej. W tej części publikacji zaznaczono przede wszystkim pluralizm duchowości maryjnej oraz dzieje omawianej problematyki. Wskazano także wybrane ukonkretnienia duchowości maryjnej na przykładzie konkretnych świętych oraz wspólnot formacyjnych. Nie zabrakło także koniecznego w kontekście specyfiki tematu odwołania i analizy dokumentów Magisterium Kościoła, w tym nauczania papieskiego.

W rozdziale trzynastym pojawia się wątek sanktuariów, zwłaszcza ich pastoralnego wymiaru. Autor ukazał rolę polskiej praktyki duszpasterstwa prowadzonego w sanktuariach, a także odniósł się do wytycznych watykańskich, do Kodeksu Prawa Kanonicznego, wskazując w konkluzji potrzebę współpracy i dalszego dialogu nad tematyką sanktuariów.

Tematyka podjęta w rozdziale trzynastym kontynuowana i rozwijana jest w kolejnych rozdziałach; w czternastym – autor opisuje Szortandy w Kazachstanie, w piętnastym – przybliża sanktuarium Królowej Pokoju w Oziornem.

Rozdział szesnasty ukazuje rolę ewangelizacji w praktyce pastoralnej Kościoła w Kazachstanie. Autor, opierając się na rozprawie Z. Grygorcewicza, przybliża czytelnikom duszpasterstwo oraz perspektywy jego rozwoju w Kazachstanie wraz z działaniami, których podjęcie na tamtym terenie może zapewnić efektywność i wspomóc istotne procesy ewangelizacyjne.

Ostatnia część monografii, nazwana, jak już wcześniej przybliżono *Rozmowy*, stanowi poszerzenie dwóch, scharakteryzowanych uprzednio filarów książki, mając jednak typowo uzupełniający charakter, stąd zostanie ona przybliżona w stosunkowo krótkiej formie. Część trzecia zawiera rozwinięcie wcześniej przytoczonych kluczowych myśli oraz zagadnień, ubogaca tym samym całą publikację, obejmując swoim zakresem m.in. fragmenty rozmów odbytych przez autora, a także jego osobistych refleksji oraz wymienionej korespondencji. Do najistotniejszych zagadnień, zdecydowanie wartych przywołania w tym miejscu, należy wątek używania tytułu *Współodkupicielka* oraz jego teologiczny kontekst i przesłanki wymieniane przez zwolenników i przeciwników niniejszego sformułowania.

Reasumując, należy podkreślić, że recenzowana publikacja jest cennym wkładem w literaturę przedmiotu. Niewątpliwie wyróżnia ją specyficzny styl autora, który odbiega od uniwersyteckiej jednolitości w pisaniu pracy, zachowując właściwą specjaliście wolność wypowiedzi. Nie należy jednak traktować niniejszej uwagi jako za wadliwość książki, styl ów jest raczej charakterystyczną cechą, pozwalającą wyróżnić pracę ojca Napiórkowskiego spośród innych dzieł. Omawiana monografia może być traktowana jako doskonały podręcznik homiletyczny, a także źródło istotnych uwag pastoralnych, które należy wykorzystać w procesie formacyjnym grup związanych z pobożnością ukierunkowaną na Matkę Bożą czy w rozwoju kultu maryjnego w ośrodkach duszpasterskich.

Jakub Akonom
Warszawa